

**“Amb la literatura
i amb l’art es poden
moure muntanyes”**
Irene Solà

Espectora

L'autora del guardonat 'Canto jo i la muntanya balla' (Anagrama) és una cercadora infatigable d'històries. Ja prepara nou llibre i és una de les escriptores amb més futur de la literatura catalana

Lidia Penelo
BARCELONA

Curiosa de mena, **Irene Solà** (Malla, 1990) quan s'interessa per un tema no s'atura. Una llegenda la pot fer desplegar una recerca digna d'una tesi doctoral. Quan treballa en una història li agrada construir un calidoscopi a mida per fixar-ne tots els detalls. Li agrada estirar tots els fils, obrir portes, aprofundir en allò que investiga. Si hagués-sim de fer una analogia de la seva manera de treballar i un esport, probablement el seu fort seria l'espeleologia i no pas el surf. Li agraden les capes, el que no veïem però hi és. Amb la superfície no en té prou.

Una de les dèries de la Irene Solà és calibrar la mirada que determina cada relat, desentrellar-ne els perquès i oferir-ne múltiples perspectives. Quan va publicar *Els dics* (L'Altra Editorial), amb la qual va guanyar el Premi Documenta 2017, ja va despuntar com una narradora que estima les veus col·lectives. Havia debutat al món literari amb *Bèstia* (Galerada, 2012), un llibre de poemes pel qual va rebre el Premi de Poesia Amadeu Oller. Si, cada llibre de la Irene Solà ha rebut un premi i ha estat llegit i reconegut. La seva és una escriptura personal, arriscada i amb una projecció potent. Per això, entre altres coses, ha estat distingida amb un dels Premis de Literatura de la Unió Europea 2020 per *Canto jo i la muntanya balla*, que ja havia guanyat el Premi Llibres Anagrama de Novel·la el 2019 per a llibres publicats en català.

Filla de pare pagès i mare mestra, sempre ha tingut molt presents els testimonis orals, les anècdotes i les cançons tan presents als entorns rurals. Tot i que ella era més de tancar-se a dibuixar i fer la seva que no de passar-se el dia a fora jugant. Quan respon a les preguntes d'aquesta entrevista és amable i es nota que controla cada paraula que diu. Riallera i seriosa a la vegada, l'escriptora desprèn l'alegria i la solidesa d'un paratge mineral dotat d'un ecosistema equilibrat però capaç de desencadenar tempestes salvatges. És molt curiosa de la seva intimitat, i de política prefereix no parlar-ne, tot i que considera que qualsevol acte és polític. Per ella, que es va llicenciar en Belles Arts per la Universitat de Barcelona i té un màster en Literatura, Cinema i Cultura Visual per la Universitat de Sussex, les paraules ho poden tot. De moment, ja ha demostrat que amb la seva literatura es poden fer ballar muntanyes.

El 9 de juliol vinent inaugura la peça audiovisual *Hi ha una història d'una dona que*, a la galeria Àngels Barcelona. Què en pot avançar?

Aquest treball que presento a la galeria Àngels Barcelona surt o té molt a veure amb

la recerca de documentació que estic fent per a la pròxima novel·la. I una mica gira al voltant d'un interès que per a mi és molt cabdal i que travessa tot el que vaig fent, i és un reflexionar, un pensar al voltant de les històries, de com apareixen les històries, de com es retroalimenten... M'interessa molt això de com una mateixa història, o una de molt semblant, apareix a diferents llocs del món i en diferents moments. I aquest projecte gira al voltant d'això i parteix d'una llegenda que es troba a molts llocs arreu d'Europa, també al nord dels Estats Units...

De quina llegenda es tracta?

Jo la vaig trobar en un recull de llegendes del Lluçanès i es diu *La bruixa del pla de les Arenes*. La llegenda tracta d'una bruixa, sovint casada amb un ferrer, que el que feia era muntar homes i fer-los servir com de transport, de cavall. Aquesta llegenda també apareix a Salem, i a molts llocs, i en aquest context i en relació amb aquesta llegenda començo a trobar molt d'imaginari visual al voltant d'això. Ja apareix a la llegenda d'Aristòtil i Filis! He trobat imatges gràfiques de dones que estan muntant homes a qui han posat brides a la boca i llavors segueixo investigant, i començo a trobar-me processos judicials de bruixeria reals en els quals hi ha homes que acusen dones d'haver-los muntat i d'haver-los portat quilòmetres enllà. La de les bruixes és una imatge d'odi contra les dones molt recurrent. I la cosa no s'acaba aquí...

I així segueix estirant fils i obrint portes. Amb aquesta manera de treballar demostra que un tema mai s'acaba.

Exacte, mai s'acaba! Ara jo treballa amb aquestes llegendes, però també amb fets reals documentats, imaginari visual... i amb tot plegat reflexionant al voltant

"La de les bruixes és una imatge d'odi contra les dones molt recurrent"

"Les paraules si puc les mastego. M'agrada que formin part del meu dia a dia, del que dic"

"M'agrada una mica tot, m'agraden les ciutats i he sigut molt feliç vivint-hi, però també la natura"

d'aquesta imatge d'odi, i sobre com la podem revertir o ironitzar des d'una perspectiva contemporània.

Vaja, que vostè no concep la ficció sense un procés de documentació i recerca imparable.

Jo vinc del context de l'art contemporani, de les Belles Arts, i la manera que aprenc a treballar o a desenvolupar les idees té molt a veure amb el procés, amb la investigació, amb la recerca, amb perseguir interessos, amb voler aprendre, amb voler descobrir coses, amb voler fer preguntes. I sí, jo sempre treballo així, i sempre vaig agafant i alimentant-me de tot el que em crida l'atenció.

Suposo que del nou llibre que està escrivint no en vol donar encara detalls.

No [riu], encara el tinc molt a mitges! Els processos de recerca de les novel·les ni tan sols els separo, són continuats. Quan vaig començar aquest llibre jo ja havia tancat el *Canto jo i la muntanya balla*, però tot va en un mateix sac de recerca. Aquesta llegenda de les bruixes que munten homes ja estava en un llibre que havia fet servir, però potser al final ni sortiran les bruixes al nou llibre. Aquest peça audiovisual és un branquilló que ha sortit del procés d'investigar per a la novel·la. Els projectes d'art són com la fruita madura, el fruit que cau després d'anar treballant.

A *Canto jo i la muntanya balla* apareix tot el vocabulari de la fauna i la flora de les muntanyes de Camprodon i Prats de Molló. Ja el tenia incorporat o el lèxic tan precís i divers té a veure amb la seva manera de treballar?

M'agraden molt les paraules i tinc una mica la sensació que dins de les paraules hi ha informació. Més enllà dels sons, dins de

les paraules hi ha olors, hi ha històries... Llavors jo vaig molt amb les orelles alçades caçant paraules i m'agrada molt fer-les servir. I també m'interessa molt com diuen les persones les paraules. Sempre he dit que les paraules si puc les mastego, és a dir, no agafó les paraules del diccionari i les poso a la pàgina, sinó que m'agrada que formin part del meu dia a dia, del que dic.

I de la seva relació i el seu interès per la muntanya, què hi ha?

A mi m'agrada i m'interessa la muntanya, però no m'imaginis com algú que fa molta muntanya. De fet, he viscut en ciutats grans des que tenia 18 anys; he viscut a Barcelona, a Reykjavík; he viscut a Brighton, que és una espècie de Girona però amb mar, i he viscut a Londres. I aquest llibre ha estat escrit a Londres. A mi les ciutats m'encanten, i jo no sé quan tornaré a viure en una ciutat gran, però he sigut molt feliç vivint en ciutats molt grans. M'agrada una mica tot, m'agraden les ciutats, però també la natura.

Tant a *Els dics* com a *Canto jo i la muntanya balla* la natura hi té un paper important, i la fa arribar als lectors des de punts de vista allunyats de l'antropocentrisme.

M'interessen els xocs i les violències que es produeixen a la natura. Hem de ser conscients que la natura té certa moralitat sense justícia on tot tira endavant. Més enllà del que et passi a tu com a individu tot continua, i aquí hi ha una presència de la mort, i una violència bèstia, cruel i cega, com també hi és a la vida. I com un corrent subterrani aquesta força va endavant i transcendeix més enllà de nosaltres, dels animals... Estem condemnats a veure el món des dels nostres ulls. Ens ho mirem tot sempre només des de la nostra perspectiva, cosa que no és ni bona ni dolenta, i per mi-

rar des d'altres bandes hem de fer servir l'empatia o la imaginació. Però per això a l'hora de treballar amb el text era molt divertit el joc amb les veus, pensar com percebria o com seria capaç d'explicar el món un cabirol que no hagués vist mai una persona. O un bolet o una tempesta.

Potser per això no tracta la mort com el gran mal.

A *Canto jo* he jugat a no fer aparèixer la mort com una cosa gaire traumàtica, per això busco la veu dels que s'ho miren des de l'altra banda i ho relativitzen. He volgut posar-hi injustícies que no són el final. I aquí tornem a la idea que les coses continuen. És curiós que sempre continuem explicant històries de gent que ja no hi és.

Un dels capítols més tristos és el *El hermanito de todos*, escrit en castellà, on es fa referència a la Guerra Civil, i al pas dels republicans per aquelles muntanyes, i on la Palomita, protagonista i narradora, diu: "Morirse a veces es curarse".

És un capítol inspirat en una foto del francès Roger Viollet de la família Gràcia Bamala, on es veu el pare amb el nen i la nena, que li falta una cama. La foto la vaig fer servir per parlar de la Palomita. En aquell capítol em miro la guerra des dels ulls de la nena, però tot i la crueltat la vida va endavant. La senzillesa de la Palomita m'atreu molt. Va viure coses terribles, però les va pair. La seva història me la va explicar en Lluís Bassaganya, un veí de Camprodon expert en la retirada republicana, i de seguida vaig construir aquest personatge.

Veure una cosa tan terrible com la guerra i la fugida a través d'uns ulls innocents encara causa més dolor.

Després de llegir-la, també es percep la idea que les paraules ho poden tot. Va una mica d'això el títol de *Canto jo* i *la muntanya balla*?

El títol surt d'un vers d'un poema que apareix al llibre. Hi ha una mica d'atreuiment o d'irreverència en el títol..., però sí crec que amb la literatura i amb l'art es poden moure muntanyes.

I suposo que escrivint des de múltiples perspectives i jugant amb les veus narratives es pot permetre coses que d'una altra manera no podria expressar.

M'agrada jugar, però el joc és una cosa molt profunda, molt seriosa. Volia escriure des de totes les subjectivitats possibles, i això té un punt de bogeria, però m'ha permès moltes coses, sobretot jugar amb la llengua, i m'ho he passat molt bé. Un cabirol no explica el mateix que un núvol. Les històries s'expliquen des d'una mirada determinada i això comporta unes idees al darrere. Per exemple, les històries de les dones d'aigua sempre s'expliquen des de les mirades dels homes que se n'enamoren, i mai tenen veu pròpia. I el mateix passa amb les bruixes, el que sabem d'elles està escrit pels senyors que les van jutjar i assassinar.

Com viu o interpreta el feminisme?

Plenament. Feminista, jo, i per tant la meva manera de mirar el món i de crear.

"La natura té certa moralitat sense justícia on tot tira endavant, més enllà del que et passi a tu"

"Les històries s'expliquen des d'una mirada i això comporta unes idees al darrere"

"Crec que els projectes no s'han de repetir, cadascun té una entitat i un univers"

Mirar el món li agrada, ha viscut a un munt de llocs. Què la va portar a fer l'Erasmus a Islàndia?

Quan preparava l'Erasmus ens havien dit que hi aniríem un any i just en el moment de fer el procés ens van dir que només hi podríem anar sis mesos, i a mi em va saber molt de greu. Jo volia marxar un any, i si hagués marxat un any hauria anat a una destinació una mica més safe, menys arriscada, hauria anat a Manchester o a Liverpool, però en ser només sis mesos, vaig pensar "tria un lloc on no t'haguessis atrevit a anar un any sencer, arrisca el triple del que hauries arriscat". I vaig rumiar molt entre Reykjavík i Istanbul, però vaig pensar que segurament Istanbul no s'allunya tant de Barcelona. I vaig anar cap a Islàndia, i segurament és una de les millors decisions que he pres, perquè em va enamorar el país, vaig treballar més que mai, vaig aprendre molt. Hi he tornat un munt de vegades i vull seguir-hi tornant tant com pugui, però la decisió va ser una mica així. Islàndia és molt màgic.

I què l'ha fet tornar a la comarca d'Osona?

No volíem viure a Londres tota la vida. Està molt bé, però el ritme és frenètic i la idea d'improvisar no existeix; per quedar amb algú has de fer agenda amb setmanes vista. I amb el meu company volíem tornar, per la família, els amics... I buscàvem un espai on poder treballar, i amb el que ens podríem permetre hem trobat una bona oportunitat per instal·lar-nos aquí, però no et puc dir que serà per sempre.

De quins referents creatius se segueix alimentant?

Són molt diversos, però diré uns quants noms: Mercè Rodoreda i *La mort i la primavera*, i el *Solitud* de Víctor Català s'han de citar de seguida. Però també m'agrada molt Toni Morrison, Faulkner, Enric Casassas o Halldór Laxness, entre molts al-

tres. Del món cinematogràfic m'interessa molt Lucrecia Martel i Andrea Arnold; i pel que fa a l'art, Camille Henrot o Mark Dion, que vaig tenir en compte a l'hora de construir la portada.

Una portada plena d'animals antics.

Els animals històrics de la portada són una capa més de totes les que cobreixen el territori, i això passa a muntanya però també a les ciutats. Encara no m'hi he posat, amb els entorns urbans, però sovint oblidem que a la Diagonal també hi havia tigres amb dents de sabre. I això té a veure amb la cita inicial de Halldór Laxness sobre la història del nostre passat i dels seus espectres.

Fins ara, cada llibre que ha publicat ha estat guardonat, llegit i reconegut. Com porta això de l'èxit i de ser una cara cada vegada més reconeguda?

Ho porto bé, amb molt d'agraïment i amb tanta tranquil·litat com puc, i amb un punt de felicitat. I procuro que el meu treball i el que escric surtin de la llibertat i la irreverència. Tinc moltes ganes de jugar, d'investigar i d'atrevir-me, i aquest és el lloc des d'on vaig escriure *Canto jo* i és des d'on m'agradaria seguir treballant. Cada projecte és nou i portarà coses noves. Crec que els projectes no s'han de repetir, cadascun té una entitat i un univers amb les seves pròpies preguntes i interessos, i una mica és així com vaig treballant.

"La poesia ho té tot. La poesia té la bellesa, té la puresa, té la música, té les imatges, té la paraula dita, té la llibertat i té la capacitat de commoure", diu l'Hilari, un dels personatges de *Canto jo*. No sé si la Irene Solà poeta comparteix les opinions poètiques del personatge.

El capítol de l'Hilari va ser molt divertit d'escriure. Va ser molt divertit d'enviar la mirada poètica d'aquest personatge i d'escriure poemes a través de la seva veu. Però les idees que té l'Hilari sobre la poesia no són les meves i els seus poemes no són els meus, jo no els firmaria. Però va ser molt interessant poder poetitzar el món a través de la mirada d'un personatge que forma part del món des d'una situació prou especial.

Com ha portat el confinament?

Relativament bé. Em va atrapar al començament de tota la bogeria a Itàlia fent una residència d'escriptura, però la residència evidentment va haver de tancar, i com que Itàlia anava 10 o 12 dies abans que aquí, vaig haver de tornar corrents d'un dia per l'altre, agafant els últims vols que hi havia, i vaig passar el confinament aquí, a Malla. I tot i que se m'han cancel·lat molts viatges que tenia, doncs, bé, he passat el confinament prou tranquil·la i des de casa, intentant treballar, intentant escriure. No cada dia ha sigut fàcil, però he anat fent.

